

บทที่ 6

บทสรุป และอภิปรายผล

อัล-หะดีษหมายเลข 50 ภาคความศรัทธาที่บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ (al-Bukhariy, 1992 : 22) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบขั้นพื้นฐานสามประการของศาสนาอิสลาม ประการแรกได้แก่ หลักอิสลามอันหมายถึง หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการของศาสนาอิสลามซึ่งประกอบด้วย การกล่าวชะฮาดะตัยนุว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮ์ การปฏิบัติละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ประการที่สอง ได้แก่ หลักอีมาน อันหมายถึง หลักศรัทธาขั้นพื้นฐาน 6 ประการของศาสนาอิสลาม ซึ่งประกอบด้วยความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ความมีศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ ความมีศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ ความมีศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และความมีศรัทธาต่อกำหนดสภาวะการณ์ของอัลลอฮ์ และประการที่สามได้แก่ หลักอิหฺซาน อันหมายถึง หลักคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีต่ออัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า ด้วยการมีสำนึกในจิตใจอยู่เสมอว่า อัลลอฮ์ทรงรู้เห็นการกระทำของเขาทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย เป็นอัลหะดีษที่มีการระบุคำว่า “อัลลอฮ์” และคำว่า “ร่อซูล” ไว้ในชะฮาดะตัยนุ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานประการแรกของหลักอิสลาม และยังปรากฏอีกครั้งในหลักอีมาน อันเป็นหลักศรัทธาขั้นพื้นฐาน 2 ประการ คือ หลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ หลักศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ การระบุดังกล่าวเป็นการแสดงถึงฐานะและความสำคัญของอัลลอฮ์ และร่อซูลของพระองค์ อีกทั้งยังเป็นการบ่งบอกถึงมิตีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของการกล่าวชะฮาดะตัยนุ อันเป็นหลักปฏิบัติกับความศรัทธาต่ออัลลอฮ์และความศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ อันเป็นหลักศรัทธาได้เป็นอย่างดี

การกล่าวชะฮาดะตัยนุ เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานประการแรกของหลักอิสลาม 5 ประการที่มีความสำคัญ และถือเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมผู้รับนับถือศาสนาอิสลาม เพราะตั้งแต่สมัยของท่านนบีมุฮัมมัด คือลฯ เป็นต้นมา ถือว่า การกล่าวชะฮาดะตัยนุจะทำให้ผู้กล่าวนั้นเป็นมุสลิม แต่มิได้หมายความว่า การกล่าวเพียงคำไม่กี่คำในชะฮาดะตัยนุจะทำให้ผู้นั้นบรรลุถึงเป้าหมาย และได้รับผลอันสมบูรณ์ของการกล่าวชะฮาดะตัยนุก็หาไม่ เพราะเงื่อนไขของการกล่าวชะฮาดะตัยนุต้องประกอบด้วย การศึกษาให้ทราบถึงความหมายที่แท้จริงของชะฮาดะตัยนุ

ความมีศรัทธาเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ ปราศจากความลังเลสงสัยใด ๆ ต่อชะฮาดะตัยน์ การยอมรับทั้งวาจาและจิตใจต่อผลที่จะติดตามมาจากการกล่าวชะฮาดะตัยน์จากสิทธิและหน้าที่ นานาประการ การเชื่อฟังและปฏิบัติตามเป้าหมายหลักของชะฮาดะตัยน์ คือ การเชื่อฟังและปฏิบัติตามสิ่งที่อัลลอฮ์และร่อซูลของพระองค์ใช้และห้าม การรักษาสัจจะ และคำมั่นสัญญา จากการกล่าวชะฮาดะตัยน์ การมีความบริสุทธิ์ใจและเจตนาอันบริสุทธิ์ต่อการกล่าวชะฮาดะตัยน์ และการมอบความรักและความปรารถนาดีต่อการกล่าวชะฮาดะตัยน์ และต่อสมาชิกผู้ยึดมั่นในถ้อยคำชะฮาดะตัยน์

การทราบถึงความหมายที่แท้จริงของการกล่าวชะฮาดะตัยน์ สามารถศึกษาได้โดยอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการของชะฮาดะตัยน์ คือ ชะฮาดะฮ์แรก และ ชะฮาดะฮ์ที่สอง

ชะฮาดะฮ์แรก คือ ประโยคที่ว่า “อัสฮะดุนลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ” ที่มีความหมายว่า “ข้าขอปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์” ซึ่งหัวใจของชะฮาดะฮ์แรกคือ ถ้อยคำ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ” ซึ่งถือเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงการประกาศตนยอมรับในการให้เอกภาพในความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ด้วยการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เพียงผู้เดียว โดยไม่ตั้งภาคีใด ๆ ร่วมกับพระองค์ การกล่าวถ้อยคำ ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์ เป็นการกล่าวประโยคที่เน้นความเป็นพระเจ้าที่แท้จริงของอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว เพราะความหมายของการกล่าวว่ ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์นั้น หมายถึง ไม่มีผู้ที่ทำให้เกิดความสุขทางจิตใจที่แท้จริง ไม่มีผู้ใดเป็นผู้ให้ที่แท้จริง ไม่มีผู้ใดเป็นที่รักยิ่งที่แท้จริง ไม่มีผู้ใดสมควรได้รับการเคารพสักการะที่แท้จริง ไม่มีผู้ใดเป็นผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์ที่แท้จริง ไม่มีผู้ใดสมควรได้รับการเชื่อฟังอย่างแท้จริง ไม่มีผู้ใดเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่แท้จริง ไม่มีผู้ปกป้องคุ้มครองที่แท้จริง ไม่มีผู้มีอภิสิทธิ์ที่แท้จริง และไม่มีผู้ตัดสินชี้ขาดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียวมหาบริสุทธิ์จึงมีแต่พระองค์

ชะฮาดะฮ์ที่สองคือ ประโยคที่ว่า “วะอัสฮะดุนนะมุฮัมมัดร่อซูลุลลอฮ” ที่มีความหมายว่า “และข้าขอปฏิญาณตนว่า มุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮ์” ซึ่งหัวใจของชะฮาดะฮ์ที่สองก็คือ “มุฮัมมัดร่อซูลุลลอฮ” ซึ่งเป็นถ้อยคำ ที่แสดงถึงการประกาศตนยอมรับการเป็นร่อซูล ของมุฮัมมัด ด้วยการมีศรัทธายึดมั่นภายในจิตใจและน้อมรับด้วยการปฏิบัติหรือละเว้นในสิ่งที่ท่านนำมาบอกอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ชะฮาดะฮ์ที่สองยังเป็นประโยคที่เน้นย้ำถึงการเป็นร่อซูลของมุฮัมมัด คือลฯ ว่ามิได้เกิดจากการสถาปนาตนเองของมุฮัมมัด คือลฯ แต่เกิดจากการแต่งตั้งของอัลลอฮ์ อีกทั้งยังเป็นการตอกย้ำถึงฐานะอันทรงเกียรติของมุฮัมมัด คือลฯ ที่

อัลลอฮฺทรงประทาน อัลวะฮยู ของพระองค์ ผ่านมายังท่าน เพื่อให้ท่านมาชี้แจงบทบัญญัติของพระองค์ รวมทั้งอธิบายถึงสิทธิและภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์พึงจะได้รับทราบเพื่อนำพาชีวิตของตนสู่ความสุขและสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ความหมายของชะฮาดะฮ์นุตั้ง 2 ส่วนข้างต้นพบว่า ชะฮาดะฮ์ที่สองมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและไม่สามารถที่จะจำแนกออกจากกันได้ เพราะการกล่าวกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์ ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์ มุฮัมมัดร่อซูลลุลลอฮ์ ควบคู่กันไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้การเจาะจงที่จะเลือกกล่าวหรือศรัทธายอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยปฏิเสธอีกสิ่งหนึ่งระหว่างอัลลอฮ์กับร่อซูลของพระองค์จึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้ปฏิเสธศรัทธา นอกจากนี้การทราบถึงความหมายที่แท้จริงของชะฮาดะฮ์นุ ทำให้มุสลิมเกิดความพร้อมที่จะแปรผลแห่งความเข้าใจดังกล่าวเป็นปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมโดยการเริ่มต้นด้วยการซักฟอกจิตใจให้บริสุทธิ์ มีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และร่อซูลของพระองค์ ขจัดแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่สวนทางกับถ้อยคำดังกล่าว โดยเฉพาะการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ (ชirik) และการประกอบอุตุกรรมทางศาสนา (บิอะฮ์) ที่มีได้มีแบบฉบับอันถูกต้องจากร่อซูลของอัลลอฮ์ คือละฮ์ อันจะทำให้จิตใจของเขาได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นส่งผลให้เขารู้จักที่จะพัฒนาตนเองและสังคมให้ดีขึ้นตามมา

ความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาประการแรก ที่อยู่ภายใต้ความหมายของชะฮาดะฮ์นุ หลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาขั้นพื้นฐานประการแรกของหลักอิมาน 6 ประการอันประกอบด้วย หลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ หลักศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ หลักศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ หลักศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และหลักศรัทธาต่อกำหนดสภาวะการณ์ของอัลลอฮ์ ซึ่งหลักศรัทธาของอัลลอฮ์นับเป็นหลักศรัทธาอันดับสูงสุดของประเภทของศรัทธาที่มีกว่า 60 หรือ 70 ประเภทตามที่ปรากฏในอัล-หะดีษที่บันทึกโดยอัน-นะวะวี (al-Nawawiy, 1994 a : 27)

ปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ที่เป็นแก่นแท้ของความมีศรัทธาต่อพระองค์ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ การกล่าวด้วยวาจา คือ การกล่าวชะฮาดะฮ์นุ การเชื่อมั่นด้วยจิตใจ ด้วยการมอบหมายกิจการงานทั้งหมดเพื่ออัลลอฮ์ และการยินดีในการปฏิบัติทางร่างกายด้วยการประกอบศาสนกิจทั้งหมดเพื่ออัลลอฮ์

บรรดานักวิชาการอิสลาม ได้อธิบายถึงประเด็นสำคัญเรื่องภววิทยาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ไว้สองประการสำคัญ ประการแรก เป็นการอธิบายเกี่ยว

กับความมีอยู่ (ภาวะ) และความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ซึ่งการศึกษาถึงความมีอยู่ของอัลลอฮ์ใน

เชิงญาณวิทยาอิสลามนั้น สามารถศึกษาได้โดยอาศัยตัวบทของอัล-กุรอานในหลายโองการที่เน้นย้ำให้มนุษย์ใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่ ในการค้นหาและพิสูจน์การมีอยู่ของอัลลอฮ์ นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาถึงการมีอยู่ของอัลลอฮ์ได้ โดยอาศัยวิธีการทางตรรกวิทยาค้นหาหลักฐานและเหตุผลทางสติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองและใคร่ครวญอย่างมีเหตุมีผล สำหรับการศึกษาดังกล่าวความเป็นเอกะของอัลลอฮ์นั้น เป็นการศึกษาถึงการเป็นพระเจ้าที่แท้จริงเพียงพระองค์เดียวของอัลลอฮ์ที่พระองค์ไม่ทรงมีภาคี และไม่ทรงมีส่วนกับผู้ใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดในการเป็นพระเจ้าในคุณลักษณะ และในพระนามของอัลลอฮ์ และพระองค์คือพระเจ้าที่แท้จริงเพียงพระองค์เดียวที่สมควรได้รับการเคารพสักการะ

ประการที่สอง ที่บรรดานักวิชาการอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาความมีศรัทธาต่อ อัลลอฮ์ ก็คือ การศึกษาถึงพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ซึ่งพระนามของอัลลอฮ์ที่ถูกระบุไว้ในอัล-หะดีษ (Sawrah, 1987 : 496-497) บทหนึ่งนั้นมีทั้งสิ้น 99 พระนาม แต่บรรดานักวิชาการอิสลามลงความเห็นตรงกันว่าแท้จริงแล้ว อัลลอฮ์ยังทรงมีพระนามอื่นอีกมากมาย (มัรวาน สะมะฮุน, 2525 : 24) ส่วนคุณลักษณะของอัลลอฮ์นั้นก็มียกย่องมีใช้แต่เพียงเฉพาะ 13 คุณลักษณะ หรือ 20 คุณลักษณะเท่านั้น (มุณีร์ มุฮัมมัด, 2534 : 9-12) ซึ่งพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์นั้นทรงสมบูรณ์ยิ่ง ปราศจากข้อบกพร่องมีความเหมาะสมกับอาตมันอันสูงส่งของพระองค์และไม่มีสิ่งใดหรือผู้ใดที่จะเสมอเหมือนหรือเทียบเคียง พระองค์

ความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของศาสนาอิสลาม เป็นคำสั่งสอนหลักทางจิตวิญญาณแห่งการมีชีวิตของมุสลิม (Tabbarah, n.d : 175) ความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์อย่างถูกต้องปราศจากมลทินแห่งการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์นั้นส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิตในโลกนี้ อีกทั้งยังส่งผลไปยังชีวิตในโลกหน้าอีกด้วย เพราะผู้ที่มีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ที่แท้จริงนั้นจะดำรงตนอยู่ในกรอบอันดีงามที่อัลลอฮ์ทรงบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดไม่มีผู้ใดสามารถชักนำให้เขาตกอยู่ภายใต้แนวทางที่สวนทางกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ได้เป็นอันขาด เมื่อเป็นเช่นนี้ชีวิตของเขาจึงได้รับผลานิสงค์จากอัลลอฮ์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าโดยสมบูรณ์

ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาอีกประการหนึ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความหมายของชะฮาดะฮ์ ปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูล

ของอัลลอฮ์ ผู้วิจัยพบว่า ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะแห่งความเมตตาประการหนึ่งของอัลลอฮ์ที่พระองค์ไม่ทรงทอดทิ้งมนุษย์ให้มีชีวิตอยู่ โดยไร้ทางนำและขาดซึ่งผู้เป็นแบบอย่างที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ดังนั้นพระองค์จึงทรงคัดเลือก และแต่งตั้งมนุษย์ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุดในทุก ๆ ประชาชาติ ซึ่งพระองค์ได้ทรงประทานอัลวะฮยูที่เป็นบทบัญญัติของพระองค์ส่งผ่านมายังพวกเขาให้พวกเขาได้รับภาระหน้าที่อันหนักหน่วง ในการนำบทบัญญัติของอัลลอฮ์ไปเผยแผ่ ชี้แจง อธิบาย อบรม สั่งสอน และทำความเข้าใจ รวมทั้งกำชับและตักเตือนประชาชาติของเขา เพื่อให้ประชาชาติของเขาออกจากความมืดมิดของชีวิตที่ปราศจากทางนำแห่งอัลลอฮ์สู่แสงสว่างแห่งครรลองของอิสลาม

บทบัญญัติของอิสลามเรียกร้องให้มุสลิมมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลทุกคนตั้งแต่คนแรก คือ นบีอาดัม อะลียุส และคนสุดท้าย คือ นบีมุฮัมมัด คีอลา ซึ่งจำนวนนบีและร่อซูลที่แท้จริงนั้นไม่มีผู้ใดล่วงรู้ได้ นอกจากอัลลอฮ์ ซึ่งพระองค์ทรงกล่าวถึงนามของร่อซูลของพระองค์ไว้ในอัล-กุรอานเพียง 25 ท่าน คือ อาดัม นูฮฺ อีดรีส ซอลิฮฺ อิบรอฮีม ฮูด ลูฏ ยูनुส อิสมาอีล อิสฮาก ยะอฺกูบ ยูซุฟ อัยยูบ ซุอัยบ มูซา ฮารูน อัล-ยะสะอฺ ซุลกิฟลฺ ดาวูด ซะกะรียา สุไลมาน อิลยาส ยะฮฺยา อีซา (อะลียุส) และมุฮัมมัด คีอลา นอกจากนี้ยังต้องศรัทธาว่า อัลลอฮ์ทรงยกย่องบรรดานบีและร่อซูลบางคนให้เหนือกว่าบางคนและผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ รวมทั้งมนุษย์ทั้งหมดก็คือ มุฮัมมัด คีอลา

ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ เป็นหลักศรัทธาที่เชื่อมโยงกับความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เพราะพวกบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์นั้นคือผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางหรือทูตที่เชื่อมโยงระหว่างอัลลอฮ์กับมนุษย์ ดังนั้น การมีความศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์จึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ เช่นเดียวกับความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ คือ ต้องมีการกล่าวด้วยวาจา คือ การกล่าว ชะฮาดะตัยนุ การเชื่อมั่นภายในจิตใจอย่างแน่วแน่ และการเชื่อฟังและปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์ เพราะการเชื่อฟังพวกเขาก็เท่ากับเป็นการเชื่อฟังอัลลอฮ์เช่นกัน

ผลของความมีความศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์อย่างถูกต้องจะทำให้ระบบการดำเนินชีวิตของมุสลิมดำเนินไปตามครรลองที่ถูกต้องตามแบบฉบับอันดีงามที่บรรดา

นบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ทำเป็นแบบอย่างเอาไว้ มีทัศนคติ แนวความคิด และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับครรลองของศาสนาอิสลาม ห่างไกลจากแนวคิดที่บิดเบือนและพฤติกรรมทาง

ศาสนาที่ร่อซูลของอัลลอฮ์ไม่ได้รับรองและมีแบบฉบับเอาไว้ ซึ่งวิถีชีวิตดังกล่าวจะนำมาให้เขาได้รับกับความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การศึกษาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวชะฮาดะตัยนุและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ข้างต้น ทำให้สามารถทราบถึงมิติของความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ของการกล่าวชะฮาดะตัยนุกับหลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์และหลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์ ตั้งแต่ระดับมหภาคซึ่งเป็นระดับของความสัมพันธ์ในเชิงของที่มาของบทบัญญัติทั้งสองซึ่งมีที่มาที่เดียวกันคือ อัลลอฮ์

และความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้าง ซึ่งบทบัญญัติทั้งสองเป็นบทบัญญัติที่เป็น โครงสร้างหลักของศาสนาอิสลาม ส่วนความสัมพันธ์ระดับทวิภาค เป็นความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของบทบัญญัติทั้งสองในแง่ของการเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกันของบทบัญญัติทั้งสอง คือ บทบัญญัติทั้งสองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของความมีศรัทธาและบทบัญญัติทั้งสองจะบรรลุถึงเป้าหมายอันสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อสามารถแปรรูปของความเข้าใจในบทบัญญัติทั้งสองเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน และความสัมพันธ์ของทั้งสองในเชิงของผลที่มีต่อวิถีชีวิตมุสลิมที่ต่างก็มีผลต่อวิถีชีวิตมุสลิมและสำหรับความสัมพันธ์อีกระดับหนึ่งของบทบัญญัติทั้งสอง ก็คือความสัมพันธ์ระดับจุลภาค ซึ่งเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในส่วนย่อยของแต่ละส่วน ระหว่างชะฮาดะตัยนุแรกกับชะฮาดะตัยนุที่สอง และระหว่างความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ ผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ในระดับดังกล่าวมีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงของลำดับความสำคัญในฐานะและตำแหน่งของอัลลอฮ์และร่อซูลของพระองค์ และมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นจนไม่สามารถที่จะจำแนกชะฮาดะตัยนุหรือหลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และหลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์แยกออกจากกันได้เป็นอันขาด

ผลของการศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยนุ ผู้วิจัยพบว่า อิสลามมิใช่เป็นเพียงศาสนาในความหมายของสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มิใช่ศาสนาที่อุคมไปด้วยคำสองทางศีลธรรมที่มุ่งเน้นการสละทางโลกโดยหันหลังให้กับการจัดระเบียบทางสังคม แต่อิสลามเป็นศาสนาที่ได้รับการรับรองจากอัลลอฮ์ที่เป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ บทบัญญัติทางศาสนาอิสลามจึงครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน และบทบัญญัติทั้งหมดของอิสลามต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวชะฮาดะตัยนุกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และ

ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ซึ่งผลของการทราบถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้มุสลิม

ให้ความสำคัญและตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการปฏิบัติตามครรลองของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ตรวจสอบมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของตนเองอยู่เสมอ เพื่อมิให้ตนเองตกอยู่ในความประมาทเลินเล่อ เพื่อนำมาชีวิตไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเอง และสังคมให้ดีขึ้นตามลำดับ

